

Fotografujeme portréty

Michal Bartoš

computer
press

Michal Bartoš

Fotografujeme portréty

Computer Press

Brno

2013

Fotografujeme portréty

Michal Bartoš

Obálka: Martin Sodomka

Technický redaktor: Jiří Matoušek

Objednávky knih:

<http://knihy.cpress.cz>

www.albatrosmedia.cz

eshop@albatrosmedia.cz

bezplatná linka 800 555 513

ISBN 978-80-251-3810-6

Vydalo nakladatelství Computer Press v Brně roku 2013 ve společnosti Albatros Media a. s. se sídlem Na Pankráci 30, Praha 4. Číslo publikace 16803.

© Albatros Media a. s. Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být kopírována a rozmnožována za účelem rozšiřování v jakékoli formě či jakýmkoli způsobem bez písemného souhlasu vydavatele.

1. vydání

ALBATROS **MEDIA** a.s.

OBSAH

Kapitola 1 – Úvod	9
Lidská tvář – zrcadlo emocí člověka	10
Portrét – terminologie především základní	12
Pro koho tato kniha je?	14
Kapitola 2 – Patálie s technikou	17
Čím fotografovat portréty	18
Přeexpozice	20
Podexpozice	22
Vliv barvy světla	24
Jakou rychlostí závěrky	26
Kreativní vlastnosti clonových čísel	28
Dospěle a s rozumem na blesk	30
Když je málo světla	32
Kapitola 3 – Letem světem kompozice	35
Všeobecně o kompozici	36
Využití plochy a zlatý řez	38
A teď všichni s barvou ven!	40
Nejčastější chyby začátečníků	42
Objektivně s objektivy	44
Kapitola 4 – Jak a čím začít	47
Fotografie dětí	48
Dětský portrét a vzpoura sentimentu	50
Rodina, přátelé, známí	52
Tváře v okamžiku	54
Spěchej pomalu	56
Fotografujte na cestách	58
Pozitivní komunikace na vaší straně	60

Kapitola 5 – Fotíme v exteriéru	63
Jasně světlo – dobrý sluha a špatný pán	64
Když nesvítí tak, jak chcete	66
Exteriér je velké jeviště	68
Přídavný blesk v exteriéru	70
Abyste nic nepromeškali	72
Ať nejste mimo – výběr stanoviště	74
Atraktivní motiv – polovina úspěchu	76
Kapitola 6 – V přirozeném prostředí	79
Doma u okna	80
Když nejde hora k Mohamedovi...	82
Nejobvyklejší postupy a styly	84
Subjekt jako součást prostředí I	86
Subjekt jako součást prostředí II	88
Možnosti osvětlení v interiérech	90
Kapitola 7 – Ateliérový portrét	93
Jen čtyři holé stěny	94
Co vše dokážete se světlem	96
Ostatní nutné příslušenství	98
Směr a kvalita světla	100
Základní světelné schéma	102
Za málo peněz hodně muziky?	104
Tmavé, nebo světlé pozadí?	106
Fotografický svět žen a mužů	108
Jak na mužského modela	110

Kapitola 8 – Fotografické žánry	113
Podobenka	114
Realistický portrét	116
Street photo	120
Life photo	122
Reportážní portrét	124
Sociologický portrét	126
Svatební portrét	128
Portréty reklamní a PR	130
Jak fotit osobnosti	132
Malé portrétní experimenty	134
Psychologický portrét	136
Stylizovaný portrét	138
Glamour, boudoir	140
Fotografie aktu	142
Příběhy nahých těl	144
Kapitola 9 – Když jich přijde více	147
Rodinné foto 1 + 1 = 3 až 5	148
... a na množství nehleďte	150
... a vyberte to na ně	152
Máte-li málo místa	154
Nebudte pasivní ani v exteriéru	156
Kapitola 10 – Než je vystavíte	159
Externí harddisk – váš největší přítel	160
Koš – váš druhý nejlepší přítel	162
Příklady úprav	163
Fotografie nelže?	165
Rejstřík	167

Chtěl bych poznat tváře všech lidí světa

Federico Fellini

Možná tuto větu ani Federico Fellini nevyslovil. Ale kdo viděl jeho filmy, musí uznat, že výrazové schopnosti jeho herců i neherců se vyznačovaly širokým spektrem poloh. Na plátně často defilovaly tváře kamenné, znužené, blazeované, s exaltovaným výrazem přehnaného veselí, bizarní panoptikální postavičky jako z muzea voskových figurín a řada fantazijních lidských „masek“. Federico Fellini věděl, že lidská tvář dokáže promlouvat k divákům beze slov.

Kdysi Nicephore Niepce vyfotografoval pohled z okna a byla to zároveň první fotografie, jež zachycovala architekturu. S vývojem citlivějších materiálů a technologií obrátili fotografové svůj zájem na člověka. Málokdo byl tak bohatý, aby si mohl nechat vytvořit portrét od umělce – malíře. Fotografie se chopila žezla a začala vládnout fotografickému portrétu.

Jeho počátky byly spjaty s piktografií. Fotografie se svojí kompozicí, světelnou atmosférou i pózou fotografovaného až příliš nápadně podobaly obrazům.

Posuneme-li se o 150 let dopředu, nabízí se paralela s dnešní dobou. Moje předcházející kniha o fotografování architektury se ve svém úvodu zmiňuje o záběru Nicephora Niepceho „Pohled z okna“, a je tedy nasnadě se v následující knize věnovat portrétu, ke kterému se vzápětí počalo uchylovat velké množství fotografů.

Knih o portrétu bylo napsáno hodně, a to velmi dobrých. Proto je velmi důležité přinést takové informace, které budou pro vás čtenáře jasné a snadno pochopitelné, přičemž se v nich nebudou omílat obvyklá klišé: „foťte zajímavé motivy“, „volte ten nejlepší úhel záběru“ nebo „budte maximálně tvůrčí“.

Tyto povšechné a nicneříkající poučky, ze kterých jsou jak začínající, tak i pokročilejší fotografové zmateni, jsem nahradil konkrétními příklady z disciplíny, kterou lze shrnout do termínu fotografické portrétování.

Věřím, že kniha bude přínosná pro každého začínajícího fotografa a drtivou většinu pokročilých fotografů přivede ke zdokonalení jejich fotografických schopností.

Autor

1

ÚVOD

Seznamte se s fotografiemi portrétů slavných i neznámých, hezkých i méně hezkých a posuzujte jejich kvalitu ne z pohledu krásy objektu, ale podle hloubky prožitku nad sdělovaným obrazovým záznamem.

Lidská tvář – zrcadlo emocí člověka

Radost-smutek, překvapení-netečnost, vášeň-chlad, klid-rozčílení, vlídnost-vzteky, ... Určitě byste si dokázali namíchat koktejl pocitů různými jinými kombinacemi. Podstatné je, že tyto stavy duše a těla se ponejvíce odehrávají člověku ve tváři. Každý člověk má svou osobitou mimiku, jež se utváří od dětství. I při setkání po mnoha a mnoha letech, kdy někdo ztloustne, jiný oplešatí a další těmi nabytými léty zkrásní, prozradí člověka výrazy ve tváři například při rozhovoru.

Snímáním lidských tváří si vytvoříte velmi dobrý základ pro pregnantní odhad psychologie člověka. Tato schopnost se vám zase zpětně bude hodit při komunikaci s fotografovaným a při případném aranžování.

Yousuf Karsh měl dvě minuty na to, aby portrétoval Winstona Churchilla, v té době jedinečného vůdce protihitlerovské koalice. Churchill, britský premiér, jen krátce promluvil v kanadském parlamentu a pak přešel do předpokojí, kde na něj Karsh čekal. Karsh k tomu říká: „Dvě skoupé minuty, ve kterých já musím uchopit na film muže, jenž už napsal celé knihovny knih, inspiroval historiky, plnil svět svojí slávou a mě, při této příležitosti, strachem.“

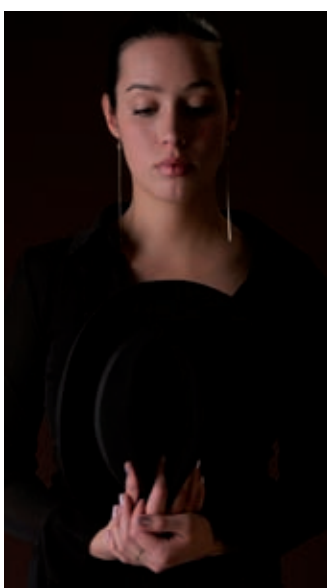
Churchill prý chodil po místnosti a neměl nejmenší náladu na fotografování. „Pozoroval mou kameru, jako by pozoroval nepřátelské Němce.“ Jeho výraz byl perfektní, ale doutník zapíchnutý mezi jeho zuby nebyl sluchitelný s takovou vážnou a formální příležitostí. „Instinktivně jsem mu vytrhl doutník z pusy. Vtom se Churchillův zamračený pohled začal prohlubovat, hlava byla agresivně nakloněna a ruka šla v bok v postoji zlosti.“ Fotografie se stala pro oba aktéry legendární – pro Winstona Churchilla jako jedinečného aktéra a pro Yousufa Karshe jako pohotového fotografa. Prý existuje ještě jedna fotografie, kde je britský

„Právě jste stál před rozzuřeným lvem, a přesto jste neutekl a dál fotografoval,“ řekl tehdy při fotografickém setkání Yousufu Karshovi britský premiér – člověk, jenž svým lidem slíbil „krev, pot a slzy“ výměnou za porážku hitlerovského Německa.

premiér ve stejné póze, ale usmívající se, ale tu již svět nezná a je prý Karshovým tajemstvím, které si tento svérázný portrétista vzal s sebou na věčnost.

Emoce budou tou hlavní devízou vašich fotografií. Každý divák totiž dokáže rozpoznat lidskou bytost a fotografii tak „přečíst“. V portrétní fotografii budete jen výjimečně pracovat s abstrakcí. Jako fotograf budete mít vyhráno, bude-li do tváře portrétovaného vepsána psychologická stopa. Tato stopa pak díky jedinému médium zvanému fotografie dokáže k divákovi přenést veškeré emoce, nálady či stavy portrétovaného v tom jednom jediném neopakovatelném okamžiku. Prohlédněte si tváře na fotografiích. Žádné jiné médium nedokáže tak přesně zachytit tu pestrou paletu nálad, výrazů, lidských typů, směsí minipříběhů, odrážejících se v gestech, mimice, oblečení.

Holčička plačící na mamčině svatbě, bábi, která si ke mně do ateliéru přišla říct o padesát korun, nadšení hokejoví fanoušci, radostný pohyb plavovlásky, zasněná kráska vystupující z šerosvitu, sveřepý rocker – již v příští chvíli se výrazy všech změní a už nikdy se nezopakují. No není to výzva a adrenalinová záležitost? Kvůli tomu stojí za to brát fotoaparát do ruky a být neustále připraven zachytit jedinečnosti lidských tváří.

Portrétování je jedním z největších fotografických dobrodružství, při kterém si nikdy nemůžete být na 100 % jisti výsledkem. Atraktivní model vás zklame tím, že má neustále nasazený blažený optimistický úsměv nebo naopak výraz „poker face“. Výsledná fotografie nemusí být rozhodně špatná, ale uděláte dva tři snímky a nepotřebujete zkoušet fotografovat dále, protože ten člověk bude vypadat na všech fotografiích stejně. Nenechte se zmást na první pohled méně atraktivním modelem. Jsou typy lidí, kteří před objektivem „zkrásní“ do zvláštních podob.

Portrét – terminologie především základní

Zapomeňte prosím na chápání portréту jako realistického obrazu nějakého člověka. Žijeme v moderní době, kdy interpretace tohoto termínu nebude omezována zkonstatěnými názory dinosaurů minulého tisíciletí. Opravdu bych vám přál slyšet debaty kolegů – fotografů či porotců hodnotících fotografie v kategorii „portrét“. Mohla zde být jedna fotografie čínící nad ostatní, ale lidská tvář nebyla vykreslena přesně a ostře – a už se zvedla vlna, jež svým nevyvratitelným argumentem „to přece není portrét“ smetla tuto nadměru skvělou fotografii do zapomnění. Na pomyslném hřbetu vlny pak byly vyneseny fotografie podobající se jedna druhé jako vejce vejci, bez náboje, invence, hloubky...

Nechci si zde vyrovnávat účty jako zhrzený tvůrce ani odsuzovat realistické fotografování lidí. Naopak, pokud se tomuto řemeslu nenaučíte dobře, nezačínajte experimentovat. Spíše se pokusím rozkrýt, co lze ještě považovat za portrét a co budeme pokládat za jiný fotografický žánr.

Portrét je v tom prvotním slova smyslu zobrazení lidské tváře. Je to podobenka člověka, který stojí před fotoaparátem. To je ovšem pro každého fotografa poněkud omezující pravidlo. Proto ti fotografové, kteří se zabývají portrétováním, posunují hranice žánru do široce interpretovatelných fotografií, kde hraje lidská tvář důležitou roli, nikoli však tu hlavní. K tváři se připojují další části těla – ramena, ruce, trup i nohy, aby dotvořily kompozici obrazu, vymezily roli hlavy a tváře. K portrétu patří i prostředí, ve kterém se portrétovaný pohybuje. Neutrální pozadí ateliéru umožní významně vystoupit tváří a póze, nicméně vhodně zvolené prostředí zasadí subjekt do širších vztahových vazeb.

Je portrétem fotografie, na níž se lidská tvář neobjevuje? Jsou určité mezní situace, kdy lze tvář vynechat. Pak může podobu fotografovaného definovat jeho všeobecná známost, jeho popularita či charakteristické gesto. Nutno však podotknout, že tyto postupy nejsou vhodné pro začínající fotografy. Zmiňuji se o nich na začátku jen proto, aby bylo zřejmé, že tady nepůjde o žádné suchopárné teoretizování. To jsou ona povšechná pravidla „budte kreativní“, která rozeberemše krok za krokem a dáme jim zcela konkrétní obsah.

Muž, co se pere za brněnskou Kometu (Egbert F. Zündorf)

Klasicky řešený ateliérový portrét manažera. Jedno hlavní světlo z odrazného deštníku, druhé, doplňkové ze softboxu a třetí na pozadí z reflektoru s voštinovou předsádkou. První sérii fotografií jsem dělal s doplňkovým světlem, které prosvěćovalo levou stranu snímku. Druhá série byla s vypnutým doplňkovým světlem. Mnohem výrazněji vyniklo gesto rukou a psychologie výrazu.

Fotoaparát Canon EOS D60, ISO 100, rychlost závěrky 1/125, clona 14, objektiv Canon 28–70, ohnisko 58 mm

Šéf callcentra

Portrét v pracovním prostředí při stávající hladině osvětlení. Prostor byl v přední části osvětlen výbojkami, do zadní části místnosti dopadalo venkovní světlo ze střešních oken. Proto bylo nutné nastavit vyšší citlivost, aby nedošlo k rozžhábání snímku. Vyvážení bílé bylo rovněž kompromisní s větším důrazem na teplotu chromatičnosti výbojek, což způsobilo zamodránání denního světla.

Fotoaparát Canon EOS 5D, ISO 800, rychlost závěrky 1/30, clona 4, objektiv Canon 24–105, ohnisko 28 mm

Aranžovaný PR portrét

Portrét známé osobnosti, jež garantuje solidnost a kvalitu vinných sklepů. Svíceno jedním hlavním světlem s velkým softboxem (odraz vidíte ve skleněném pohárku) a jedním doplňkovým, které osvětluje část interiéru, jež se objevuje za hlavní figurou.

Fotoaparát Canon EOS 5D, ISO 400, rychlost závěrky 1/30, clona 8, objektiv Canon 24–105, ohnisko 45 mm

Komik a bavič Zdeněk Izer

Ten, kdo tohoto experta zná, jej pozná i zezadu. Náušníčky, zátylek, oholená hlava, brýlky na čele – tady opravdu netřeba tváře, abychom člověka identifikovali. Zastánci starých pravidel by jistě „vyletěli z kůže“ a zřejmě by ani nevěděli, kam fotku zaškatulkovat.

Fotoaparát Canon EOS D60, ISO 200, rychlost závěrky 1/250, clona 5,6, objektiv Canon 28–70, ohnisko 70 mm

Pro koho tato kniha je?

Pro začínající a nadšené fotografy, kteří jsou dychtiví se svým aparátem zachycovat život kolem sebe. Stejně tak ovšem pro vyspělé portrétisty, kteří hledají další inspiraci a nové cesty ve své tvorbě.

Fotografovat druhého člověka zůstává i v digitální době velkým dobrodružstvím a zábavou. Na příkladu v minulé kapitole jste se mohli přesvědčit, že může jít o pořádný „adrenalin“. A z vlastní zkušenosti to mohu potvrdit: budete-li fotografovat nějaké významné osobnosti, nečekejte, že vám věnují půl den na to, abyste se s nimi sžívali a zkoušeli různé varianty záběru a kompozice, pohrávali si se světlem či se pokoušeli stylizovat je do určitých póz. Ne, prostě na to máte dvacet minut, v tom nejlepším případě půl hodiny. Musíte být tedy připraveni – a od toho tady je tato kniha. Nelze si ovšem myslet, že hned poté, co dočtete poslední kapitolu a knihu zavřete, budete rázem velkým odborníkem na portréty. K tomu jsou třeba léta dřiny, velké množství zhlédnutých fotografií, nespočetné množství nasnímaných záběrů, hodně přečtených knížek, zhlédnutých filmů, vypitých láhví vína... Talentů od boha je prostě málo, ale pílí, vytrvalostí a nadšením se k těmto výsledkům dostane každý, ruku na to.

V předcházejících knihách jsem dost často publikoval také fotografie nepovedené. I v této knize se objeví, ale nebudou v takovém množství, hlavně proto, že by mohly mít negativní dopad na portrétované aktéry, pokud by byli spojováni se „zmetkem“. Budu tedy více pozitivní a budu doufat, že se mi na vás podaří můj optimismus přenést v takovém rozsahu, že se vaše špatné fotky stanou minulostí. U začátečníků totiž dochází k efektu, kterému říkám okouzlení z fotografické atmosféry. Spočívá v tom, že při portrétování dochází

Nikdo asi nebude tuhle fotografii pokládat za reportáž. Pečlivě nalíčená a dokonale oblečená modelka dělá, že pracuje u výrobní linky. Scéna je svícena studiovými blesky, které vykreslily jen, to kam byly směřovány. Původně se fotografovaly reklamní snímky dívek a plynových kotlů. Jak byly modelky „vystajlované“, napadlo mne dát jim nářadí do rukou a postavit je k výrobní lince.

Byl to jeden z těch okamžiků, kdy se neдрžíte zadání a uděláte něco mimo. Vznikla tak dost nepravděpodobná aranž, provokující k fotografii říci: „No to je ale blbost! Kdo to mohl vymyslet?“ Tak tu blbost jsem prosím vymyslel sám.

Fotoaparát Canon EOS 5D, ISO 50 ASA, 1/60, f 8, ohnisková vzdálenost 24mm

k interakci mezi fotografem a portrétovaným (pokud nejste paparazzi, kteří fotí z balkonu protějšního hotelu). Tato interakce s sebou přináší pocitovou angažovanost fotografa, kterou vnímá jako celkovou fotografickou atmosféru. Pod vlivem těchto pocitů pak fotografie vybírá, a nemůže je proto hodnotit objektivně a kriticky. Z toho důvodu je jedna špatná fotografie lepší než stovka dobrých. Chyby, kterých se začátečníci dopouští, na svých fotkách jednoduše nevidí; proto je nejlepším didaktickým příkladem špatná fotka.

Vyspělý fotograf není ten, který fotí dva roky a jehož snímky okolí obdivuje, ani ten, jenž s aparátem nahání dívky a ženy a fotografuje je pořád dokola v jedné a té stejné póze. Možná se však za vyspělého považuje. Radou tedy je: Vyspělý tvůrce,

přečti si tuto knihu, nasaj něco ze zkušeností, které do ní vkládám, a pak mi zavolej. Rád se s tebou potkám a podíváme se společně na fotografie, které přineseš.

Ještě v éře filmu jsem totiž měl podobné pocity, podložené vítězstvími ve fotografických soutěžích. Bohužel fotografie není atletika, kde vyhrává ten s nejlepším výkonem. Fotografie je výrazně subjektivní disciplína, kterou může v dnešní době komunikační a digitální revoluce hodnotit každý. To, co jeden vyzdvihne do nebe, druhý zatratí. Proto zde ti pokročilejší najdou rady, jak dávat svým fotografiím obsah a duši. A také, že tím nejdůležitějším měřítkem pro hodnocení fotky nemusí být názor ostatních, ale osobní angažovanost a schopnost uplatnění vlastního intelektu a technické erudice.

Tato publikace si klade vysoké cíle: ve vás jako čtenářích a fotografických nadšencích probudit touhu po vytvoření

svého vlastního fotografického jazyka. Budete moct nahlédnout do širokého spektra portrétních stylů a vybrat si ty, jež jsou vašemu pohledu na život nejbližší. Za svůj život jsem potkal mnoho fotografů, kteří byli mými přáteli. Více než dvě třetiny z nich již dnes nefotografují, protože, jak sami tvrdí, nemají co. Tady je místo pro pokročilé fotografy: vy nemusíte zvládat všechny žánry, vy si musíte umět vybrat ty, ve kterých budete cítit potenciál vlastního rozvoje. Jen to vás udrží u tak fascinující disciplíny, jakou je fotografování lidí.

Na výběr dostanete základy toho, jak fotografovat v exteriérech, jaké výhody má ateliérové fotografování, jestli je dobré lidi aranžovat, zda portrétovat v prostředí portrétovanému blízkém nebo vymyslet nějaké stylizované, které přinese použitá rekvizit a řadu dalších věcí, jež jsou vyzkoušeny a v portrétní fotografii fungují.

Tato žena je skutečně u stroje na výrobní lince a nic nehraje. Situace je snímána ve stávajícím horním světle výrobní haly. Pro zajištění dostatečné expozice musela být nastavena vyšší citlivost čipu. Fotografie byla pořízena při propagačním fotografování ve výrobní hale kovozpracující fabriky. Nejde o oficiální fotografii, neboť nebyla dostatečně líbivá. Mě však tento záběr maximálně uspokojil právě pro svoji nehranou autentičnost. Fotoaparát Canon EOS 5D, ISO 400 ASA, 1/60, f8, ohnisková vzdálenost 24 mm

PATÁLIE S TECHNIKOU

Suchopárnou teorii si prosím přečtete v manuálech svých přístrojů. Technika snímání však není jen mačkání knoflíků na vašem aparátu. Je však především nutné vědět, jak a kde které nastavení použít, jak s ním pracovat a co bude jeho výsledkem. A to bude obsahem této části knihy.

Čím fotografovat portréty

Již dříve zmíněný Yousuf Karsh měl linhofku, pozlacenou a osazenou drobnými drahými kameny. Jeho styl práce to vyžadoval. Fotografoval ty nejvýznamnější osobnosti celého světa, jež utvářely dějiny naší planety.

Žijeme ve 21. století a s překotným tempem života se změnila i doba od pořízení snímku po jeho prezentaci. Informační exploze nás dovedla k tomu, že prezentaci již nelze omezovat na fotky na papírových podložkách nebo v tištěných médiích. Představujeme své fotografie v interaktivních prezentacích na CD nosičích, vytváříme webové stránky, skládáme fotogalerie na virtuálních serverech atd. Tato široká interpretace slova prezentace se odráží i v širokém spektru záznamových přístrojů, kterými lze portréty pořizovat. Fotografové dnes získávají ceny na prestižních soutěžích, a přitom svoje snímky pořizují mobilem, iPhonem, iPodem či tabletem. Kvalita výstupu je obdivuhodná a je potřeba s těmito „fotografy“ bez fotoaparátů počítat a brát je jako součást našeho společenství.

Jeden příběh populárního televizního seriálu „Vraždy v Midsomeru“ líčil nevráživost mezi dvěma fotografickými spolky: vyznavači klasického filmu odmítali jakékoli uznání digitální techniky a naopak spolek fotografující výhradně na digitály opovrhoval svými staromilskými kolegy a vysmíval se jim. Výsledkem byli dva mrtví a vraha jako obvykle usvědčil komisař Tom Barnaby.

Nepředpokládám, že by se názorová debata o vhodnosti toho či onoho fotoaparátu měla takto vyhrotit. Fotografovat portréty lze z výše uvedeného čímkoli, co je ke snímání statického obrazu přizpůsobeno.

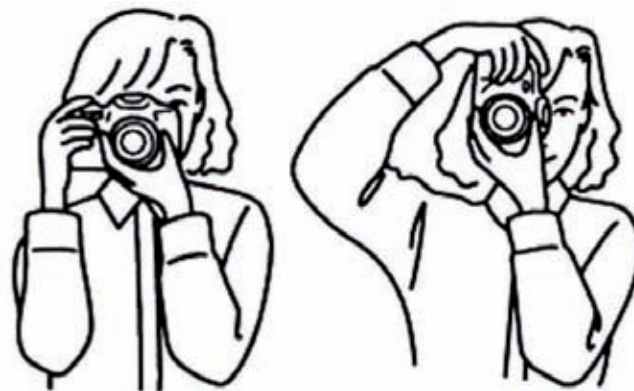
Bohužel ne všechny přístroje mají univerzální použití, a tak se nakonec oklikou dostáváme k nejoblíbenějšímu a nejuniverzálnějšímu standardu – a tím je jednooká zrcadlovka. Přístroj nadmíru pohotový, intuitivně ovladatelný, ergonomicky vyvážený a univerzálně použitelný. Už ani argument, že přístroje této třídy jsou drahé, neobstojí. Vybavení poloprofesionálních zrcadlovek je prakticky na stejné technické úrovni jako u těch profesionálních. V neprospěch prvně jmenovaných hovoří jejich konstrukce, kde kovy bývají nahrazeny plasty. Každý z hráčů na trhu má své vlajkové lodě, ale z rukávů tahají esa v podobě levných a vysoce kvalitních, technicky vyspělých přístrojů, umožňujících kombinovat přídatná zařízení od externích blesků a výměnných objektivů přes wifi až po

GSM moduly zajišťující dálkové ovládání a přenos obrazu. Kolegové, ruku na srdce – jaké to ale je fotografování, když se portrétovanému nepostavíte „face to face“? Fotoaparát držený v ruce s hledáčkem přiloženým u oka je zatím nepřekonaným fotografickým rituálem.

Jako bych slyšel, jak majitelé malých tabaterek a kompaktních křičí: „Já nepotřebuji dělat umělecké fotografie, mně stačí jen to běžné fotografování.“ Co je „běžné fotografování“? Je to něco jako „běžný prostředek na nádobí“ nebo „běžný prášek na praní“?

Nebudeme zde diskriminovat kompakty ani jejich majitele a přeceňovat zrcadlovky. Kompaktem se vám podaří spousta skvělých fotografií, budete-li se řídit popisovanými pravidly. Pokud vás fotografování chytne za srdce a budete se chtít zdokonalovat, zjistíte, že na některé věci vám ten váš levný a skvělý kompaktní nestačí. Počiná to ergonomií, pokračuje rychlostí a komfortem nastavení a končí možnostmi příslušenství a doplňků.

Význam fotografické techniky mnoho fotografů přeceňuje. Nutno podotknout, že jde jen o jeden z mála prvků, kterým dosáhnete dobrých fotografií. Když sednete do auta, tak se také nezabýváte tím, jak funguje motor, převodovka, spojka, rozvody kapalin, zapalování atd. Chytne volant, nastartujete a rozjedete se a to, co následuje, je dodržování pravidel silničního

Fotoaparát držený v ruce je svým způsobem sexy. Při komponování záběru pohledem do hledáčku má fotograf ještě jednu výhodu: opírá si fotoaparát o čelo a pokrčené ruce vytváří dodatečnou oporu pro stabilitu přístroje.

Záznamová zařízení pro fotografii neumožňují pohled do hledáčku, a tak kontrola záběru probíhá na displeji. Poloha „náměsíčný“ neumožní opření přístroje a ruce před tělem jsou pro stabilitu obrazu výrazně nevýhodným činitelem.

Všechny jsou nádherné, ale vy se musíte rozhodnout jen pro jeden. Ten největší je za cenu luxusní rodinné dovolené. Takový fotoaparát nejvíce poslouží v atelieru pro reklamní, módní a portrétní fotografii. Při street portrétu (pouličním fotografování) vám bude spíše na obtíž, nemluvě o tom, s jakými objemy dat fotoaparát pracuje. DSLR neboli pravá zrcadlovka je snem každého vyspělejšího fotografa. Její schopnosti jsou v reklamních materiálech vynášeny k hvězdným výšinám. Jedno je pro něj nesporné: poměr cena/výkon je zde v optimální relaci. Výrobci ho nabízejí od profi kamer až po fotoaparáty střední třídy pro široké spektrum spotřebitelů. Nejtěžší je pak pro fotografa výběr z mnoha konkurenčních značek.

Nezrcadlovky prožívají v poslední době nevídanou vlnu obliby jak mezi začínajícími, tak mezi pokročilými fotografy. Dovolím si tvrdit, že pokud konzervativní fotografická společnost překoná nedůvěru k tomuto konceptu, bude zde velká skupina těch, kteří danou cestou půjdou.

Jedinou nevýhodou je absence optického hledáčku, která je však bohatě vyvážena vlastnostmi na úrovni poloprofesionálních zrcadlovek.

Nakonec tu máme kompakty a SLR-like fotoaparáty. Na trhu se objevují s přídomkem univerzální, nicméně v recenzích u nich najdete poznámku, že jsou určeny začínajícím fotografům. Pokud se pro ně rozhodnete, nebude trvat dlouho a zjistíte, že to nebylo z hlediska portrétní nejlepší řešení.

Nerad bych křivdil některým modelům, ale mezi kompakty a SLR-like přístroji je pár povedených modelů, které paradoxně představují výjimku, jež dané pravidlo potvrzuje. Tyto fotoaparáty se ovšem již výrazně odlišují cenou a jsou určeny pokročilým fotografům. Jsou totiž schopny uspokojit jejich náročnější požadavky na kvalitu a výkon.

provozu. S fotografickou technikou je to stejné – nepotřebujete znát všechna nastavení, potřebujete jen vědět, jak se používají. Analogie s autem se dá také využít při srovnávání výbavy. Kdo na to má, koupí si Porsche, kdo ne, má Citroen C1. Pokud ovšem budou oba řidiči dodržovat silniční pravidla, pak z místa A do místa B dojedou za stejnou dobu. Rozdíl budou pociťovat řidiči v komfortu výbavy a pohodlí z jízdy.

Fotografovat se dá i krabicí od bot. Nakládání s moderní fotografickou technikou je sofistikovanou činností, ze které se dá udělat samostatná disciplína, ale já si dal za úkol ji co nejvíce zjednodušit. Technožrouti rádi sáhnou po velkých a tlustých knihách, které jim vysvětlí, jak z nich technické znalosti fotoaparátů udělají kreativní fotografe. Velký omyl! Nebudete-li mít vlastní povědomí o fotografování, nepomohou vám k dobré fotografii ani nejdražší aparáty nebo objektivy.

Pro co nejrychlejší cestu ke skutečně osobnímu fotografování jsem zvolil čtyři základní technické oblasti. Když se vám dostanou pod kůži a nebudete na ně muset myslet při každém záběru, osvobodíte se z područí svých fotoaparátů a budete je brát jako prostředek pro sdělování názorů, postojů, představ. Praktickým fotografováním se budou prolínat následující oblasti:

- barevnost světla a vyvážení bílé barvy;
- jak zacházet s rychlostí závěrky;
- co je důsledkem clonění objektivu;
- nízká hladina osvětlení a použití blesku.

Pokud tady vám pokročilejším něco schází, pak nahlédněte do manuálů ke svým fotoaparátům, ale věřte, že to nejdůležitější pro vaši osobní kreativitu je skutečně to, co následuje v dalších kapitolách.

Přeexpozice

Používáme ji všichni. Umožňuje každému být pohotovější a soustředěnější na záběr a kompozici. Je spolehlivá, rychlá a přesná. Ano, mluvím o expoziční automatice. Přesto se však vyskytují případy, kdy vás nechá ve štychu a zcela vám pokazí třeba neopakovatelný záběr.

Expoziční automatika je nastavena tak, aby výsledný snímek byl rovnoměrně exponován. A právě v rovnoměrném osvětlení čipu je problém. Bude-li na snímku hodně tmavých ploch, bude snímek rovnoměrně exponován. Co se stane? Snímek nebere v potaz ony tmavé plochy a ve snaze o rovnoměrnou expozici nastaví na fotoaparátu takové expoziční parametry, že tmavé plochy vyjdou světlejší, než jsou ve skutečnosti, a světlejší místa budou přepálená bez kresby.

Pro digitální snímek jde o tu nejhorší věc, co se vůbec může stát. Kde se kresba ztratí v přepálených jasech, nebude nic ani poté, co data protáhnete těmi nejlepšími editory.

Osobně se přepalům bráním preventivně nastavováním mírné podexpozice o $-1/3$ EV při fotografování kontrastních motivů. Někdy ovšem ani to nestačí, a proto je nejlepší kontrolovat výsledek záběru na displeji fotoaparátu. Nastavujte si kontrolu přepalů, a jakmile uvidíte, že na displeji něco bliká, okamžitě korigujte další záběry. Propracovaná ergonomie a rychlost obsluhy jednookých zrcadlovek jejich majitele zvyhodňuje – stačí zmáčknutí jednoho tlačítka a je hotovo.

I pro majitele novějších kompaktních již výrobci takové tlačítko či kolečko připravili, takže jejich operace nemusí trvat o nic déle, jen to možná nebude tak pohodlné jako u zrcadlovky, kdy nemusíte oddálit oko od hledáčku.

Snad nejčastěji budete tuto korekci používat při fotografování portrétů ve spoře osvětleném prostředí. Tím může být koncertní pódium nebo divadelní hlediště. Většina prostoru je tmavá a jen tu a tam vystupují ruce a obličej hlavních protagonistů. Proto je pro správně exponované snímky nejlepší tento návod: udělejte pár zkušebních snímků na začátku produkce a poté proveďte manuální nastavení parametrů podle toho, co nejlépe splňuje vaše představy.

Fotoaparát Canon EOS 5D, ISO 1000 ASA, 1/30 s, f 4, ohnisková vzdálenost 105 mm

Zaujala mne trojice žen, jež sledovaly průvod mažorettek. Zřejmě dcera, matka a babička. Stály na zápraží a v tom okamžiku představovaly Darwinovu teorii. Pro jejich sošné uspořádání se nedalo je minout bez povšimnutí. Zvedl jsem fotoaparát a udělal snímek. Bohužel jsem si neuvědomil, že se expozice nastavila podle tmavé místnosti a tmavého oblečení, které bylo blíže středu snímku. Ke všemu si ženy všimly, že je fotografuji, a další snímek jsem již neudělal, neboť se otočily nebo si zakryly obličej dlaní. Světlejší partie tváří a vlasů se ztrácejí a já si fotku schovávám ve víře, že se někdy natolik zdokonalím ve Photoshopu, že vlasy a tváře dokreslím.

Fotoaparát Canon EOS D60, ISO 400 ASA, 1/160 s, f 8, ohnisková vzdálenost 28 mm

Mnohem větší štěstí jsem měl v masopustním průvodu s lordem a medvědem. Nejenom že nikam neutekli, ale situace se ještě o něco zlepšila.

Fotoaparát Canon EOS 5D, ISO 200 ASA, 1/200 s, f8 a f 11, ohnisková vzdálenost 32 mm

Jakmile se před vámi objeví tmavá plocha, okamžitě zapínejte maják v hlavě. Pozor, předloha hrozí přexpozicí toho ostatního! Je-li možnost, požádejte modela, zda by nemohl počkat, protože si potřebujete udělat zkušební záběr. Ten vám ukáže, jestli bude korekce nutná.

Pokud ovšem tuto možnost nemáte a fotografujete například lidi na ulici, nastavte korekci odhadem nebo použijte tzv. bracketing. Ten vám umožní udělat tři po sobě následující záběry s různou korekcí expozičních parametrů.

l obličej ve stínu a černá mikina jsou schopny expozicí záběru ovlivnit. Přestože plochy s přepalem nejsou velké a zahrnují jen kousky oblohy mezi listím stromů, přece jen korekce expozice přispěla k realističtějšímu podání.

Fotoaparát Canon EOS 5D, ISO 400 ASA, 1/200 s, f 5,6 a f 8, ohnisková vzdálenost 28 mm

Podexpoze

Úmyslně jsem dal při problémech s expozicí přednost přeexpozici. U digitální fotografie je totiž přeexpozice naprostou tragédií, protože přeexponovaný záběr je beznadějně ztracen. Podexpoze je sice také nepříjemná, ale podexponované snímky se dají občas zachránit.

V minulé kapitole jsem radil, že mírnější podexpoze nebývá na škodu. Pokud fotografuji s expoziční automatikou, mám korekci nastavenou na $-1/3$ EV při běžném fotografování v exteriéru.

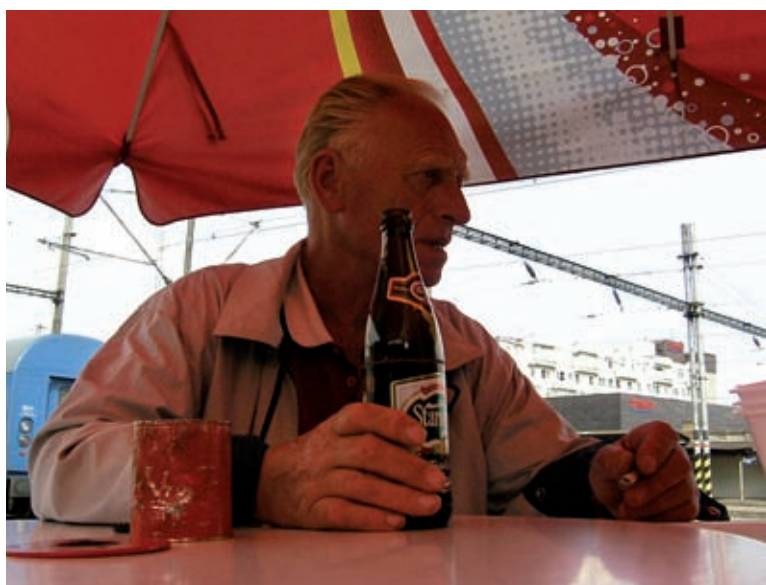
Podexpoze větší než -1 EV není pro běžné fotografování vhodná, protože již způsobuje, že jsou snímky hodně kryté a tmavé plochy bez kresby. Při zesvětlování pak v těchto tmavých místech narůstá nepříjemný barevný šum.

Stejně jako v případech tmavých ploch i při větších světlých plochách na snímku zapínejte majáček v hlavě. Zejména fotografujete-li v exteriéru, kdy je světlo z oblohy schopno

Opačný případ divadla či koncertu. Hodně osvětlené pódium či jeviště a v hledišti ve tmě se „topící“ tvář. Buď použijete blesk, což můžete na rocku, ale nepřipustné je to v divadle, nebo oželíte přsvícení scény a vyřešíte to korekcí či bracketingem.

Fotoaparát Canon EOS D60, objektiv 28–70 mm, ISO 1000 ASA, expozice 1/40 s, f3,2, ohnisková vzdálenost 28 mm

Plošné měření expozice si vzalo hodně z oblohy a výsledkem byl podexponovaný portrét. Stačilo mrknout na displej a bylo to jasné. Rychlá korekce $+1$ EV – a další snímek již byl v pořádku. Řekl bych, že i to červené zbarvení od deštníku Coca-cola patří k atmosféře snímku.

Fotoaparát Olympus 5060WZ, ISO 200 ASA, 1/1000 a 1/360, f4, ohnisková vzdálenost 5,7 mm

Fotoaparát Canon EOS 20D, objektiv 17-40 mm, ISO 400 ASA, expozice 1/400 s, f 11, ohnisková vzdálenost 17 mm

Obloha, slunce a bílá bunda, to vše bránilo expoziční automatické nastavení správné expozice. Další průjezd inkriminovaným místem s manuálně nastavenými hodnotami změřenými v obličejí děvčete při režimu „spot“ – bodové měření expozice (viz manuál fotoaparátu).

Fotoaparát Canon EOS 20D, objektiv 17-40 mm, ISO 400 ASA, expozice 1/800 s, f 16, ohnisková vzdálenost 17 mm

expozici výrazně ovlivnit. Digitální čidla nemají ani přes veškerou snahu vývojářů takovou expoziční pružnost jako filmy, a tak musí být jejich exponování velmi přesné, jen s malou odchylkou od standardu.

Existují však kontrastní scény, které expoziční automatika změří a nastaví na rovnoměrně exponovaný snímek. Poté bude na vás, jak se rozhodnete, jestli bude snímek o něco světlejší, nebo tmavší. Tady byste se měli řídit základním pravidlem: nedovolit aby byly ve světlech přepaly. Stíny ať vyjdou tak, jak vyjdou – ostatně kontrast dá snímku jeho přirozenou atmosféru.

Fotoaparát Canon EOS 5D, ISO 100 ASA, 1/100, clona f4, ohnisková vzdálenost 47 mm

Vliv barvy světla

Kdysi jedna ze zásadních alchymistických zkušeností každého profesionálního fotografa, dnes rutina pro každého amatéra: barva světla a nastavení bílého bodu. Že je barva denního světla jiná než barva světla umělého, se přesvědčíte u digitálního fotografování lehce. A rozdíly to jsou hodně velké! Proto by ti, kteří s fotografováním začínají, měli číst obzvláště pečlivě.

Pokud alespoň přibližně nenastavíte vyvážení bílé, nikdy se vám nepodaří doladit výslednou fotografii do uspokojivého výsledku ani ve Photoshopu, ani v žádném jiném programu. Zdaleka nejlepší je, máte-li možnost na svém fotoaparátu nastavit vyvážení bílé manuálně. Většinou se to odehrává tak, že v režimu „auto“ ve světle, při kterém budete fotografovat, nasnímate list bílého papíru a jeho barvu pak fotoaparátu označíte jako bílou. Fotoaparáty vybavené touto funkcí mají vždy přesný postup uveden v návodu k obsluze.

Nejspolehlivějším postupem, který nabízí digitální technika, je snímání do formátu RAW. Tomuto formátu je jedno, jak jste režim pro fotografování nastavili, protože v okamžiku, kdy si data otevřete v nějakém RAW editoru, s nimi můžete doslova kouzlit. To, co byste ve formátu JPG nebyli schopni doladit, je v RAWu otázkou pár vteřin a jen několika kliknutí myši.

Pokud tedy máte dost místa na kartách, což v současné době není problém, je RAW tím nejlepším řešením. Je to ovšem vykoupeno poněkud pracnějším a zdlouhavějším procesem „vyvolávání“, ale ten probíhá dávkově, takže vám nejvíce času zabere nastavení parametrů jednotlivých snímků.

Tyto parametry jsou totožné s parametry, kterými ve fotoaparátu nastavujete kvalitu obrazu: zahrnují kontrast, nasycení barev, ostření, nastavení bílé, barevný tón atd. Navíc mají rozšířené funkce, kterými můžete korigovat expozici a „přidávat“ barevné konverzní filtry korigující barevnou teplotu světla.

V praxi to znamená, že menší podexpoze (do -1 EV) a nepatrná přexpoze (do $+1/2$ EV) nedělá RAW Converteru problém a je schopen napravit i drobné chyby v expozicích. Rovněž vyvážení bílé vám nemusí dělat starosti, protože mnohem přesněji ji doladíte nastavením v konvertoru několika možnými způsoby: nastavením symbolu (žárovka, blesk, sluníčko, ...), kapátkem, nastavením barevné teploty světla v kelvinech a případným konverzním filtrem.

Toto je obzvláště důležité, když fotografoujete v prostředí, kde se míchají různé druhy světla (denní, zářivkové, žárovky, studiové blesky) a nechce se vám odhadovat, které převládá. Nastavíte prostě vyvážení bílé na AUTO a vše doladíte v počítači.

Lakýrník

Nahoře snímek vyvolaný z RAW formátu bez jakékoli úpravy. Na fotoaparátu bylo nastaveno vyvážení bílé na denní světlo, což zapříčinilo, že světlo zářivek obarvilo snímek na zeleno. Jedno kliknutí kapátkem do ochranného pláště lakýrníka a vše je v pořádku.

Fotoaparát Canon EOS 5D, ISO 400 ASA, 1/200, f 7,1, ohnisková vzdálenost 24 mm

Prodavačka párků

Tak se na to podívejte. V dobách, kdy 1GB karta stála hromadu peněz, jsem fotil převážně do formátu JPEG. Den předtím jsem fotografoval v tovární hale při sodíkových výbojkách a na ty jsem měl nastavenou barevnost světla. Než jsem si to uvědomil, udělal jsem asi tři záběry párkářky a přitom jsem se ani nepodíval na displej – tak jsem si byl jistý. Výsledek vidíte – rapsodie v modrém. Photoshop byl našťastí schopen to korigovat, takže výsledek nedopadl úplně zle.

O mnoho horší je, když fotografujete ve světle žárovek či zářivek a fotografie vám vyjdou žluté nebo zelené. Tam se k uspokojivému výsledku prakticky nedostanete. Barevné spektrum umělých světel je totiž nejen posunuté, ale řada spektrálních barev v těchto světlech chybí.

Fotoaparát Canon EOS 20D, ISO 400 ASA, 1/320, f8, ohnisková vzdálenost 34 mm

RAW lze vyvolat normálně do barevné fotografie i v případě, že jste na fotoaparátu nastavili snímání do černobílého režimu. Jsou to prostě jen data z čipu, která do konečné podoby nepřevádí procesor fotoaparátu, jenž je ještě komprimuje, ale program v počítači, který s nimi zachází mnohem exaktněji. Existují také pluginy pro editační programy, jako jsou Adobe Lightroom, Adobe Photoshop apod., takže je na uživateli, jaký postup mu více vyhovuje.

Také vyvolané JPEGy z RAWu mi připadají ostřejší a tonálně bohatší. Určitě je to tím, že RAWy jsou 16bitové, kdežto komprimované JPEGy z fotoaparátu jen 8bitové.

To je tedy asi vše podstatné o tom, kdy a proč používám formát RAW. Lidské oko a vnímání jsou tak dokonalá zařízení, že si na základě vlastní zkušenosti korigují barevné vnímání. Neoblomné čidlo fotoaparátu to však nedělá. Pokud máte nastaveno vyvážení bílé na jiné světlo, než ve kterém fotografujete, budou vaše snímky při snímání za umělého světla více či méně zabarveny.

Pro ty, kteří fotí do JPEGu (protože chtějí dostat na kartu co nejvíce fotografií), by mělo být nastavení důležitým krokem ještě před tím, než poprvé zmáčknou spoušť. Chyby v nastavení bílé se prakticky nedají odstranit. První, co by mělo následovat po zapnutí fotoaparátu, by měl být právě tento úkon: podívat se, kde fotografuji, a nastavit si vyvážení bílé.

Jakou rychlostí závěrky

Pro začátečníky i ty pokročilejší: pokud vám to dovolí množství světla, nastavujte raději kratší časy chodu závěrky. Pokud to vyžadují okolnosti, např. při portrétování reportážním způsobem, pak namísto nastavení „A“ nastavuji na fotoaparátu „Tv“, což mi umožní přednastavit rychlost závěrky.

Je příjemné moct si nastavit větší clonové číslo, při němž objektiv kreslí mnohem ostřeji, ale snímek je nakonec velmi neostří, protože čas, po který je závěrka otevřena, je natolik dlouhý (byť je to 1/30 sekundy), že fotoaparát neudrží v klidu. Dojde tak k efektu známému jako rozhýbání snímku. Jaký je tedy nejdelší možný čas, při kterém jsem schopen udělat nerozhýbanou fotografii?

Těžko pak budete nad fotografií dumat, zda je snímek neostří rozhýbáním kamery, nebo fotografovaného subjektu. Stabilizátor v objektivu je za jistých podmínek schopen přenášet obraz „uklidnit“, ale nezajistí, že se objekt před kamerou v okamžiku expozice nepohne. Máchnutí rukou, pootočení hlavy, náklon těla – to vše se rozmázne i při expozici 1/60 s. Většina teoretických rad právě začíná u 1/125 s jako u NEJDELŠÍHO možného času, kterým můžeme spolehlivě fotografovat z ruky.

Praxe je však taková, že rozhýbat se dá i 1/250 s. Obzvláště začátečníci dokážou záběr „strhnout“ v okamžiku, kdy mačkají

spoušť. Doporučuji proto s novým fotoaparátem cvičit rychlý pohyb k oku, mikrosekundové uklidnění a následné zmáčknutí spouště. Mějte zasunutou kartu a fotte třeba novinovou stránku. Ze začátku si nastavte čas 1/250 s, po deseti až patnácti záběrech je prodlužte na 1/125 s a po další sérii záběrů nastavte 1/60 s a tak dále, až skončíte na 1/4 s. Fotky si pak prohlédněte v počítači – tak nejlépe uvidíte, jaký vliv má rychlost závěrky na ostrost fotografie. Důležité je, abyste se naučili ten zásadní grif přiložení fotoaparátu do pohotovostní polohy a následné exponování.

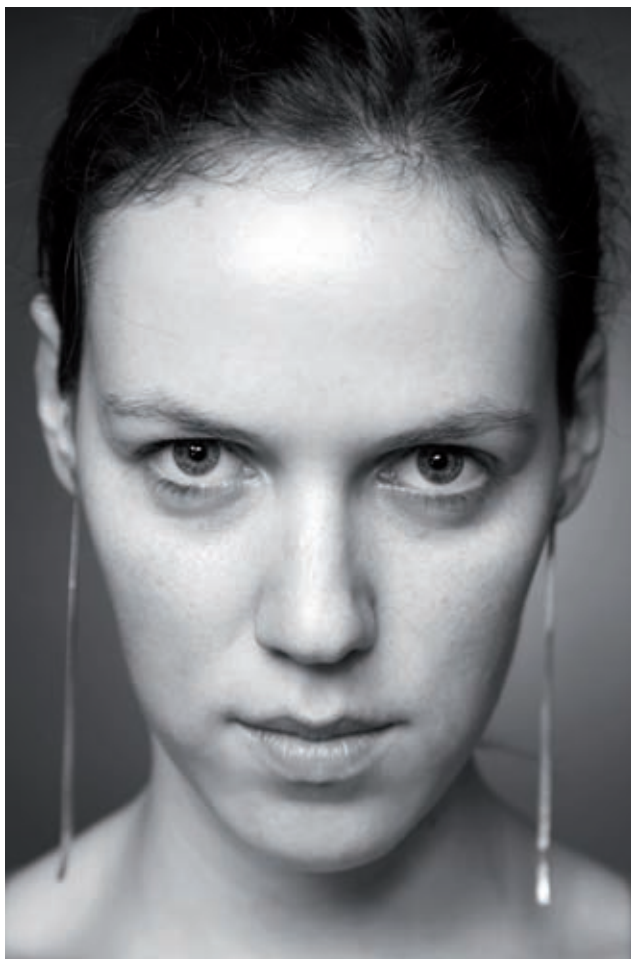
S ostrostití fotografie se opět obloukem dostáváme k fotografické technice. Výrobci fotoaparátů Canon, Nikon, Sony Alpha, Olympus, Pentax, Panasonic, Samsung, Fuji mají ve svém výrobním programu tyto krásné přístroje a tím, jak si čile konkurují, se ceny snižují a kvalita roste. Tyto fotoaparáty nejsou už jen pro hrstku nadšenců či bohatých, ale doslova pro všechny. A právě proto je tak důležitá i určitá fotografická gramotnost. Můžete na to mít peníze a koupit si superhypervýkonný fotoaparát, ale pořádnou fotku neuděláte, protože vaše oči, hlava a srdce nebudou dostatečně znát fotografické řeči.

Další noví dravci na poli fototechniky jako Panasonic, Fujifilm a Samsung přišli s konceptem, jenž spojuje výhody zrcadlovky a SLR-like fotoaparátů. Malé rozměry a hmotnost SLR-like

Fotografie z masopustního průvodu má příjemnou atmosféru i barevné ladění, ale není ostrá. Nemá cenu si namlouvat, že je to jen trochu – neostrost snímku podstatně ubírá na kvalitě. Fotoaparát Canon EOS 5D, ohnisko 50,0 mm, expozice 1/15 s, clona 4,0, ISO 400

Pokud by se někdo chtěl dohadovat o ostrosti fotografie, je dobré nejdříve vědět, jak takový ostrý portrét vypadá. Tak tedy: na ostré fotografii jsou rozpoznatelné póry na pleti a struktura duhovky. Ostatní fotografie jsou prostě neostře.

Fotoaparát Canon EOS 5D, objektiv EF 24–105 mm, f/4L IS USM, ohnisko 75,0 mm, expozice 1/125 s, clona 5,6, ISO 100

ve spojení s kvalitní optikou, velkým čipem a pohotovostí dělá z „bezzrcadlovek“ silný nástroj pro portrétní fotografii. Fotoaparáty mají všechny přednosti zrcadlovek: jsou rychlé, snadno a rychle nastavitelné, můžete u nich měnit objektivy, připojovat externí blesk, jsou povětšinou osazeny APS čipem. Tato velikost zaručuje, že rozlišení může být okolo 14–16 MPx, přičemž velikost jednotlivých buněk je již dostatečně velká, aby nebyl obraz snímáný na vyšší citlivost rozbit digitálním šumem.

Standardem výše jmenovaných současných kamer je stabilizace obrazu. Umožňuje fotografování za horších světelných podmínek a používání delších časů expozice. I přes tuto vymoženost, která funguje opravdu báječně, byste se neměli pouštět do fotografování delšími expozicemi jak 1/30 s, pokud chcete mít ostré snímky. Stabilizátory nejsou všemocné a jejich přednosti si budete moci pořádně vychutnat, až když se svůj přístroj naučíte dobře držet a spoušť mačkat lehce a plynule.

Kreativní vlastnosti clonových čísel

Na začátku kapitoly jsem napsal, že v dnešní fotograficky tolerantní době se dá fotografovat vším možným. Bohužel kreativně využívat hloubku ostrosti budete moci jen s fotoaparáty, které mají dostatečně velká čidla, a tím i objektivy delších ohnisek.

Malá čidla kompaktních totiž umožňují konstruktérům použití kratších ohnisek. Navíc jde o objektivy s nižší světelností (vyšším clonovým číslem) a na kreativní využití rozostřeného pozadí můžete zapomenout. Přitom je malá hloubka ostrosti jedním ze zásadních kreativních principů používaných v portrétní fotografii. Vysoká světelnost u delších objektivů, to je to právě pro malou hloubku ostrosti v portrétní fotografii.

Hloubka ostrosti je tak složitou a náročnou technickou disciplínou s propracovanou teorií, že to mnoho začínajících fotografů přímo odrazuje se zabývat, kdykoli na ně některý ze zkušenějších kolegů tento termín ve své přezíravé pýše vybafne. Proto se raději lapidárně a hlavně s didaktickým „škola hrou“ na paměti budeme snažit, abyste nemuseli přemýšlet o tabulkách a grafech, které vám exaktně sdělí, že při určité ohniskové délce objektivu zacloněného na určitou clonu a zaostřeného na určitou vzdálenost je hloubka ostrosti tolik a tolik. Prostě se teď o hloubce ostrosti dozvíte jen to, že se dá využít pro vytvoření iluze prostoru ve fotografii. Na rozdíl od oka totiž objektiv fotoaparátu zobrazuje exaktně ostře jen to, na co je zaostřeno. To, co je před nebo za touto rovinou, ostré není.

Existují ovšem určité úměry, které hloubku ostrosti ovlivňují:

- Vyšší číslo clonového otvoru zvětší hloubku ostrosti.
- Vyšší ohnisko objektivu zmenší hloubku ostrosti.
- Zkrácení odstupu od objektu zmenší i hloubku ostrosti.

Pokud tomuto porozumíte, naučíte se velice rychle tento kreativní princip portrétního fotografování využívat.

lveťa. Portrét fotografovaný ohniskem 135 mm. Z příjemně rozostřeného pozadí krásně vystoupí atraktivní profil modelky. Pokud jste se již setkali s termínem „bokeh“, pak vězte, že to není nic hanlivého, ale že se tak říká způsobu, jakým konkrétní objektiv rozostřuje pozadí. Tele zoom, jako například 100–400 mm na obrázku, je proslulý svým extrémním přiblížením. Portréty snímávané tímto objektivem se pak vyznačují malou hloubkou ostrosti a rozmazaným pozadím. Osobně tento objektiv používám jak v exteriéru u reportážních portrétů, tak v ateliéru.

Prodavač hudby

Praktická ukázka využití větší hloubky ostrosti. Větší odstup od modela a širokouhlý objektiv byly hlavními strůjci toho, že pozadí je ještě dostatečně ostré, aby bylo rozpoznatelné. Tento princip portrétování využívám právě pro portréty, když chci, aby prostředí dokreslovalo figuru portrétovaného.

Fotoaparát Olympus SP550UZ, ohnisko 4,6 mm, expozice 1/8 s, clona 2,8, ISO 125

Budete-li disponovat čipem o velikosti kinofilmu a světelným objektivem, budete schopni při plně odcloněném objektivu fotografovat ostře ve velmi malém rozsahu. Vše ostatní bude velmi efektně rozostřeno bez jakýchkoli dalších úprav ve Photoshopu. Poměrně těsný přístup k modelce a úplné odclonění objektivu způsobily, že na snímku jsou ostré jen oči, kdežto vlasy v pozadí a ruka v popředí „plavou“ v neostrosti.

Dospěle a s rozumem na blesk

To dnes dokáže každý – vysunout nebo nasadit blesk a prásk do toho! V době málo citlivých filmů se z nouzového řešení zapálení práškového magnezia stal po čase významný pomocník pro fotoreportéry, který přešel do dnešní doby jako schematický úkon, jež využívá ke kreativnímu fotografování jen malá hrstka tvořivých.

Kdysi se mi v sobotní Mladé frontě (DNES) velice líbily sloupky pana Neffa, dnešního guru digitální fotografie, nazvané černobílé hodinky. Později vyšly i knižně a já je teď budu citovat. Elektronický blesk má jednu velkou výhodu a jednu velkou nevýhodu. Jeho největší výhodou je, že na krátký okamžik zasvítí jasným a ostrým světlem, zatímco jeho největší nevýhodou je, že na krátký okamžik zasvítí jasným a ostrým světlem.

Tam, kde je nedostatek světla, aby se nějaký obraz zaznamenal na světlocitlivé čidlo, je blesk velkým pomocníkem. Na druhé straně – co znamená pro dnešní vysoce citlivá čidla „málo světla“? Blesk zasvítí jasným ostrým světlem a na displeji se přesvědčíte, zda byla intenzita záblesku dostatečná. Snímek bude správně exponován, ale zachytí zcela jinou

atmosféru, než jaká byla ve skutečnosti.

Přímé svícení blesky s sebou přináší ještě jednu nectnost.

Většinou se fotografuje při nízké hladině světla a zorničky očí jsou hodně otevřené. Po přímém záblesku se světlo odrazí

od prokrveného očního pozadí – a tak vzniká onen nepříjemný efekt červených očí. Lze nastavit předblesk, který způsobí, že před vlastním záběrem se zorničky o něco „stáhnou“, ale samotná expozice tak zaznamená zdržení, nemluvě o větším zatížení akumulátorů.

Dnes už je samozřejmostí používání rozptýlných a odrazných nástavců jak pro externí blesky, tak pro blesky vestavěné do kompaktních těl fotoaparátů. Nástavce pak světlo, jež vychází z reflektoru bleskové jednotky, modulují a usměrňují.

Zpěvačka

Hodně expresivní výraz zvýrazněný intenzivním horním světlem byl pro mne natolik fascinující, že jsem vypnul blesk a udělal jsem několik snímků bez něj. Nakonec se mi asi z deseti záběrů podařilo vybrat jeden, který je přijatelně ostrý. Expoziční čas 1/8 s se mi díky stabilizátoru a opření o sloup v místnosti podařilo udržet. Rozmazání většiny záběrů způsobila zpěvačka sama svými energickými pohyby, které krátký záblesk okáže „zmrazit“.

Fotoaparát Canon EOS 5D II, ISO 800 ASA, expozice 1/8 a 1/60, f 4, ohnisková vzdálenost 105 mm

Typicky začátečnický snímek fotografovaný přímým bleskem. Téma: Jak bleskem zohyzdit sympatické mladé dámy. Vysunout blesk přímo z těla fotoaparátu a dílo zkázy je hotovo. Odlesky na pleti, oči jako angorský králik a stín vedle hlavy rovněž nepůsobí dobře. Všimněte si, že u druhé dívky není efekt červených očí tak silný – už tak malé posunutí z osy způsobilo, že blesk svítil mírně ze strany.

Fotoaparát Olympus 550UZ, ISO 200 ASA, 1/200, f4,3

Blesk mimo fotoaparát situaci vylepšuje, ale stín za postavou je pořád ještě čitelný. Blesk měl ovšem vyšší výkon, a tak pozadí neztrácí na jas, a stín proto není tak hluboký, protože se projasnil odrazem od okolních stěn.

Fotoaparát Canon EOS D60, ISO 400 ASA, 1/60, f6,7, ohnisková vzdálenost 35 mm

Nástavců rozptylných i odrazných se vyrábí poměrně zajímavé spektrum a většina z nich je univerzální pro většinu typů externích blesků. Důležité je, aby měl blesk výklopný, případně otočný reflektor. Ale jak to bývá ve všem, je něco za něco. Rozptylováním a odrážením světla sice získáte mnohem příjemnější světelnou atmosféru, ale sníží se intenzita světla. Pro správně exponovaný snímek budete muset přikročit ke zvýšení citlivosti čipu a zvýšení výkonu blesku. O kolik je to nutné, záleží na použité modulaci a na velikosti místnosti, ve které portrét fotografujete.

Nejznámější nástavce a modulátory mají značku LumiQuest. Ale jak vidíte, některé tvary si lze při troše vlastní šikovnosti vyrobit i podomácku.

DJ Orbit

Vyšší odborná škola použití blesku. Orbit se mě zeptal, jak se dělají takové fotky, při kterých je tvář ostrá a kolem jdou šmouhy světla. Tak jsem manuálně nastavil čas 1/4 s, zapnul jsem blesk a výkon jsem snížil na 1/8 plného. Při exponování jsem cuknul s fotoaparátem ve vodorovném směru. Záběr jsem nemusel opakovat, protože vyšel napoprvé.

Fotoaparát Canon EOS 20D, ISO 400 ASA, 1/4 s, f6,7, ohnisková vzdálenost 40 mm, přisvětleno bleskem

Když je málo světla

Co znamená „málo světla“? Nikdy není tak málo světla, aby se nedalo fotografovat. Dnešní technika je v oblasti viditelného světla na takové úrovni, že umožňuje svým majitelům takřka nemožné. To, co výrobci filmů řešili výrobou speciálních filmů a vývojem, aby se dostali na bájnou hranici citlivosti 1600 ASA, je dnes běžným standardem poloprofesionálních zrcadlovek. To, co bylo na konci minulého tisíciletí považováno za něco výjimečného (snímat za stávajícího světla), je dnes běžným úkonem, který však stále využívá malý počet fotografií.

Jak jste mohli vidět na příkladech na předcházející stránce, jakékoli přídavné bleskové světlo ubere z atmosféry snímku. Víme to všichni, ale málokdo riskne fotografování bez blesku. A přitom se dá fotografovat při světle louče v tmavém sklepe.

Někdy bývá světla tak málo, že sotva ostří autofokus, tak málo, že málem v té tmě sami nevidíte. A přesto se dá fotografovat bez použití blesku. Dokonce se někdy blesk vůbec nedá použít. Většinou to bývá v prostorách, kde je ve vzduchu vyšší obsah prachových částic a blesk je osvětlí tak, že se na čidlo promítnou jako podivné bubliny, kterých se nezbavíte ani

pracným retušováním. Podobně se tyto bubliny objeví, fotografujete-li s bleskem v dešti nebo při sněžení.

Jak na to tedy vyzrát? Především budete muset oželeť něco z jasnosti a hladkosti obrazu, protože si na fotoaparátu nastavíte nejvyšší možnou citlivost čipu, a to, jak už víte, vede k nárůstu šumu. V tomto případě platí, že čím bude plocha (nikoli rozlišení v MPx) čipu větší, tím přijatelnější bude

Černá paní

Přestože je fotografie před vchodem do zámku technicky mnohem lepší, přece jen snímek, který vznikl později při interaktivní a zábavné prohlídce zámku v Lysicích a má vinou vysoké citlivosti čipu zvýšený digitální šum, zachycuje atmosféru, jež mnohem lépe vykresluje charakter figury.

Fotoaparát Canon EOS 5D, ISO 3200 ASA, expozice 1/25 s, f 4, ohnisková vzdálenost 70 mm

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.